

ИСХРАНА ЈЕЛЕНА

У слободној природи јелен се прихрањује само зими ређе лети. У оборима потребно је јелена хранити целу годину, а слично је и са јеленском дивљачи, која се држи у мањим или већим оградама (гатерима)

У циљу што потпуније исхране у оборима и гатерима и што сврсисходнијих прихрањивања у слободном простору неопходно је познавање потреба свих категорија јелена и енергији и важнијим хранљивим састојцима. Потребе јелена могу се дати само приближно тачно тј. оријентационо на основу неких још непотпуних података (Bubenik, 1954; Ueckermann, 1970) и примене података за потребе домаћих преживара. Потребе јелена дате су у табели 1.

Таблица 1. Потребе јелена у хранљивим материјама

	Телесна маса кг	СЈ	Сварљиви протеини гр.	Са гр.	Р гр.	Сува материја кг
Кошуте						
за одржавање живота	100	0,9	160	6	5	2,0
бремените	120	1,3	260	11	9	2,5
дојне	100	1,6	320	16	12	3,0
Подмладак, до 1 год	60	0,9	220	8	6	1,8
Подмладак, 2-4 год						
мушјаци	140	1,8	400	15	12	3,5
женке	90	1,0	220	10	8	2,2
Остали јелени						
за одржавање живота	200	1,7	280	15	12	4,0
у време раста роговља	200	2,0	500	35	30	4,0

Потребе јеленске дивљачи у сварљивим протеинима релативно су високе, оне су више него у одговарајућих категорија домаћих преживара. Потребе у калцијуму и фосфору нарочито су високе у дојних кошута и мужјака за веме растења роговља

Количина суве материје у дневној количини хране креће се од 2-3% телесне масе. Јеленска дивљач може да конзумира до 100% више хране него што су потребе за одржавање живота, па о томе треба водити рачуна када се организује храњење и прихрањивање

Зимско прихрањивање јелена у слободној природи

У обзир за зимско прихрањивање јеленске дивљачи долази сено (првенствено сено лептирњача и добро ливадско сено), силажа, сточна репа, шећерна репа, кромпир, жир,

буквица, кестен, воће (које се теже пласира за људску употребу), фабричке крмне смеше, поред других локално постојећих потенцијалних хранива

Прихрањивање се најчешће врши сеном, силажом, репом и неким концентрованим хранивима. У ту сврху у ловишту се постављају хранилишта за јеленску дивљач. Хранилишта се постављају на 10-20 грла. Уколико је густина насељености ловишта 2 грла на 100 ха потребно је хранилиште поставити на сваких 500 до 1000 ха. Хранилишта се постављају на месту одакле дивљач има добар поглед околине (ретко старе шуме, мали пропланци и чистине), а неопходно је и да је место заклоњено од јаких ветрова. Корисно је и препоручљиво да место има плитку воду (извор, поток, река). Економично је да се целокупна количина сена, која се планира за прихрањивање упласти на хранилишту. Исто тако и целокупна количине потребе репе треба да се утрапи уз хранилиште и огради. Силажу је такође корисно спремити на лицу места и за то користити шумске ремизе (површине под засејаним зељастим биљкама)

Хранилиште се састоји од по правилу покривених јасала за сено и концентровану храну. Концентрати се држе у сандуцима изнад јасала у количини довољној за 2-3 недеље. Поред покривених јасала показало се корисним да се постави и по неколико слободних корита за концентровану храну, које нарочито јелени радо користе јер имају више простора за своје роговље, а и мање тада сметају теладима и кошутама. За силажу се постављају плитка корита величине 1x1,5 м, дубине 40 цм. На хранилишту се увек налази камена со за лизање

Сено се на хранилишта полаже одједном за неколико недеља, а силажа, корење и концентрати свакодневно приликом обилазка ловишта. Ово дневно давање хране треба обавити до 15^h јер јеленска дивљач по свом животном ритму почиње да узима храну предвече (и ујутро)

Зимско прихрањивање врши се од децембра до марта, дакле у трајању од 100-120 дана. Количина хране која се полаже дивљачи у овом периоду зависи од стајања и приступачности природне крмне базе у ловишту

Шумски стручњаци сматрају на основу запажања да добро прихрањивана јеленска дивљач у току зиме прави мање штете шумама, које се иначе манифестује у гуљењу коре дрвећа и грижењу вршних избојака младе шуме

Јеленска дивљач се нешто спорије навикава на хранилишта него срна и муфлон, па је корисно у хранилишта полагати храну већ од октобра – новембра и тако је привући да на време почне да узима онај део хране који јој недостаје у станишту. Добро снабдеваним хранилиштима могуће је привући и задржати јеленску дивљач у оним подручјима где то ловачки стручњаци оцене за најпогодније

Јеленска дивљач нерадо узима цело корење репе и кртоле кромпира, па их зато треба сецкати пре давања, нерадо узимају брашнасту храну, суве репине резанце (влажне радо једу) и уљане погаче када су у већим комадима. С обзиром да јелени рад узимају сочну храну потребно је да ове увек буде у хранилишту и то по могућности у односу на суву материју 3:1 или бар 2:1. Уколико на хранилишту има воде вероватно је да тај однос не би био од значаја. На многим хранилиштима, међутим, нема добре питке воде

Препоручује се давање сточне хране (силаже, репе, кромпира, наквашених репаних резанаца) помешаних са концентрованом храном

Летње прихрањивање јеленске дивљачи

Примећено је да старији јелени наставе и у летњем периоду да навраћају на хранилишта. С обзиром на њихове знатне потребе и припреме за рику корисно је да им се дневно даје по 200-400 гр неког концентрованог хранива или смеше. Вероватно је да би било корисно летње прихрањивање кошута и младе телади са нешто концентроване хране богате протеинима, јер су потребе и ових категорија баш у то време велике

Храњење јеленске дивљачи у оборима и гатерима

У оборима јеленска дивљач добија сву своју храну током целе године од човека. Досадашња искуства показују да је могуће ову врсту дивљачи држати дуго времена у оборима без лоших последица на квалитет дивљачи и њено здравље

Храна се јеленској дивљачи у оборима даје у пуној количини према утврђеним потребама

Примери obroка за јелене мужјаке телесне масе 200 кг:

1. за одржавање живота

луцеркино сено	2 кг
сточна репа	4 кг
кукуруз	1 кг

2. у време раста роговља

а) луцеркино сено	1,5 кг
кромпир	2,0 кг
кукуруз	0,8 кг
сунцокретова	
уљана сачма	0,8 кг
минерална смеша	0,1 кг

б) сено легуминоза	1,5 кг
силажа, кукурузна	4,0 кг
крмна смеша са 30%	
протеина (пелете 10-20мм)	1,5 кг

Минерална смеша у примеру 2 а) садржи 10% Са, 6% Р, микроелементи NaCl, а прави се као минерална смеша за говеда. Крмна смеша под 2 б) садржи 6% поменуте минералне смеше

Лети се као сточна храна могу дати наквашени репини пезанци или кошена зелена храна. Препоручује се давање у мањој количини и током целе године гранчице дрвећа које јелен иначе радо једе и брсти као нпр. храст, букву, јасен, граб, врба, оскоруша, јабука

Хранилиште у оборима је једноставно и састоји се из отворених корита, пошто јелени положену храну одмах почисте и нема потребе да се хранилице покривају ради заштите од кише. Уколико се сено оставља за више дана оно би могло да се полаже под настрешицама. Појилиште је обавезан саставни део хранилишта у оборима. Кошуте и подмладак треба хранити одвојено од одраслих јелена пошто они, уколико се хране заједно, спречавају ове да приђу хранилицама и поједу сами сву храну (споменуто је да јеленска дивљач може да конзумира знатно више хране од својих потреба). Јелени мужјаци постану у оборима по правилу злоћудни, па им се храна мора поставити кроз посебно сигурносне отворе

Уколико су гатери мањи у њима је потребно у току целе године прихрањивати јеленску дивљач, акод толико великих гатера где је насељеност јелена иста као у слободној природи, потребно је само зимско прихрањивање